מסורת השס"ם

על גבי חרס • שהסיקו: **פוסר** • דכבוי ליכא והבערה נמי ע"י שיטוי היא כלאחר יד וליכא לאיסורא דאורייתא: **דקטליד ריחא** • שנכנס בחרס שלא היה בו ריח ואסור מדרבנן שהמוליד דבר חדש קרוב הוא לעשה מלאכה חדשה: **מאפוי כפא מאפילו** • לכפות כוס מבושם על הנירות שלו מלבוש להכניס בהן ריח הבושם שבכוס: **אסור** • דקא מוליד ריח בשירים: **פאי שנא מאפולו ומרים בו** • דתניא (*במשנין) גבי עני בשמים מולנו בין אצבעותיו כדי להוציא ריחו לו וקומו שיהא מקום הקטרתה לא ונתן ריח, ובתוספין קמיירי: **רבא אמר על גבי נחלת נמי פוסר** • כשמואל דאוכל נפש הוא עשן פירות זה ושוה לכל נפש ולא משום כבוי והבערה ואולודי ריחא מידי דהוה אבשרא אגומרי דאיכא כל הני ושרי: **קטורא שרי** • כן דרש להם ולא פירש דברין: **אי קטורא ביידי** • שעשון לבתי שוקים ולבתי ידים של חלוקי הבשים שמקמטין אותן על עץ חלק לו על אגודה של קשים וקורין לוסקרוגלי"ר מעשה אומן הוא ואסיר וקטורא לשון קשר: **ולא קטורא** • לשון קטור הכבשן דהייט לעשן: **אסור מפוס דמוליד ריח** • ובכי ריש דשרי: **בשרא אגומרי** • מוליד נמי ריח בפחמין: **אלמלא תודום אמס** • חכם גדול ומכבד: **קדשים מלקא דעמך** • מלא קרוב להאכיל קדשים איכא היאך יצולין להיות קדשים ואין חרס מקדשין: **אימא כעין קדשים** • והכי שלחו ליה שאתה מאכיל את ישראל כעין קדשים והכוותה אומר הוקדש לפסח: **מתני' פרטו יונפס** • בשבת: **ברטופס שבין קרניים** • לטי ואמור רבנן משאור הוא ואינו הכשיר לה: **ומקרדין** • אשמעילי"ר במגרדת של ברזל **שעיניה** (קוף) **ואע"ג דעביד חטורה**: **ברמים שלהן** • כעין אותם שלהן: **מקרצפים** • במגרדת של עץ **שעיניה** (קוף) ואין עושה חטורה: **רבי' כמאי קא מיפלגי** • טולה ליטמא לא גרסי' וה"ג ושלא מחלוקות בדבר ר' יהודה סבר דבר שאין מתכוין אסור מיהו קרוד = קטנים ועושין חטורה קרוטא גדולי' ואין עושין חטורה ולא גזרינן קרוטא אטו גזרינן קרוטא לאטו קרוד ור' אלעזר בן עזריה סבר דבר שאינו מתכוין אסור ר' יהודה אומר דבר שאין מתכוין מותר ופירש ר' יהודה סבר חטורה אע"פ שאין מתכוין לה אסור מיהו הך חשבא, בקרוד איכא הלכך אין מקרדין אבל בקרוטא ליכא למיחש משום חטורה: **ורבנן סברי נמי כר' יהודה דבר שאין מתכוין מותר** • ואין מקרדין ומחמירי מיניה דגזרי קרוטא לאטו קרוד: **ור' אלעזר סבר** • הוחיל ואין מתכוין לחטורה אף על גב דזמנין דמתרמי שרי הלכך לפי' קרוד שרי: **הלכה כר' שמעון** • דאמר (שבת כב. מו:) נורר אדם מטה כסא וספסל דדבר שאינו מתכוין מותר: מתני'

[לקמן בהמכילתא דף לג:]

** ראה הסקר"א כדי לסיים קודם זמן של ר"ש ביריה

[מו"ק יז:] ע"ש הוס' ד"ה קיטורי דגרסי בירי גרי"ש

[שבת קלד.]

פסחים נג. ברכות יט. [תוספות' ס"ב מ"ב]

* עוד ראה לשון בתוס' בתרא בירי

[עדיות פ"ג מ"ג]

שבת מד:

[פסחים יח:]

שבת מד:

[שבת יח: תוס' פ"ב]

[עירובין פה. וש"נ]

[שבת מח: וש"נ]

[שם וש"נ]

הגהות הב"ח

(ה) חוס' ד"ה על גבי וכו' ומאן דאמר יצתה ולא היי אב מלאכה והבערה שלא לצורך מותר לעשות כיוס טוב ומיהו: היתה יוצאה ברצועה שבין קרניה: ירושלמי רב ושמואל דאמרי תרוייהו אוסרין תנא ר' יונה בן פזי דברדילה אמרו לי אי הטבר רצועה מפרתא אי עמוד מבינותינו אמר רב יוסי ב"ר בון שהיה מתרים כנגדן א"ר חנינא פעם אחת יצאת והשחירו שיניו מפני הצטיות. תנא לא היתה שלו של שכינתו היתה וכי נענש אדם על שכינתו א"ר קרים ללמדך שכל מי שסמך בידו לשחוט ולא מוחה קלקלה חלויה בו ומקרדין את הבהמה ביו"ט ר"א איהו קירוד כינים של בהמה כגון תולעים קטנים חפוסין בעור הבהמה שאי אפשר להסירם אלא בחבורה קרצוף גדולים ואין עושין חבורה וג' מחלוקות בדבר ת"ק דהיא ר' אלעזר בן עזריה סבר דבר שאין מתכוין מותר וקירוד דעביד חבורה כיון דלא מתכוין הוא שרי כ"ש קרצוף דלא עביד חבורה ור' יהודה סבר דבר שאין מתכוין אסור כו' ורבנן דאמרי אין מקרדין אף לא מקרצפין

*) (וע"ע תוס' שבת נד: ד"ה כוס וכו' ומש"כ שם על הגליון)

גליון השס"ם מתני' אבל מקלפין • עי' שבת דף נ ע"א תוס' ד"ה מהו. ליתן ומו"ק דף י ע"ב תוס' ד"ה ואין מוציאין:

עין משפט נר מצוה

צב א מיי' פ"ד מהל' יו"ט הל' ו סוס"ע ת"ח סי' תקיא סעיף ד וכפ"ה:

צג ב מיי' שם סוס"ע שם:

צד ג מיי' פ"ח מהל' יו"ט הל' יד סוס"ע ת"ח סי' תקיט סעיף ה וסי' תקמ"ז סעיף ג:

צה ד מיי' פ"ד מהלכות י"ט הלכה עז סמג לאוין עה סוס"ע ת"ח סי' תקכג סעיף ח:

צו ה מיי' שם ס"ג הל' יב סוס"ע ת"ח סי' תקיב סעיף ח:

צז ו מיי' פ"א מהל' שבת הלכה ה סמג לאוין סה סוס"ע ת"ח סי' שלו סעיף ח:

מקבה

◇ ב' לשונות באמירה

רבינו חננאל

ר' ירמיה אמר ע"ג חרס מותר רבה ורב יוסף אמרי אפילו ע"ג חרס אסור משום דמוליד ריחא וכן פרתפי כמא אשראי ואקשינן עליהו מ"ש מהרוס דתניא מוללו ומריח בו קומצו ומריח בו ושרקינן גבי הרס ריחא מ"הא איתא ואוסרי מוסיף עלה הכא מוליד ריחא • רבא אמר ע"ג נחלת לעשן פירות מותר מידידדה אצליית בשר ע"ג נחלים שאע"פ שתחלתו מכבה וסופו מבעיר שרי. דרש בר נבריה קיטורא שרי ואמר אביי אי קיטורא בידי מעשה אומן היא ואסר אי לעשן פירות הא מוליד ריחא ואסור. ואוקינא אמר רב אשי אגא אסריתה ניהליה לרב נבריה ומשמע דגרא רבא אסריתה ניהליה והוא רבא דאמר לעשן שרי מ"מ הוא בישרא אגומרי. ומסקנא דשמעתא לגמר את הבית ר"ג מתיר וחכמים אוסרין וק"ל כחכמים ולעשות מינבר להריח ולגמר כלים לא איתפרש דשרי והלכתא בכולהי אסור בר מעשון הפירות שהוא מותר. ומעשון גדי מקולם בלילי פסחים וחכמים אוסרין ירושלמי תנא אי זהו גדי מקולם כולו צלי ראשו על כרעיו ועל קרבו מקצתו שלוק מקצתו צלי או מבושל אין זה גדי מקולם לילי ר"פ של פסח עושין עגל מקולם לילי עצרת ולילי סכות עושין גדי מקולם תודום איש רומי הנהיג את ישראל לאכול גדי מקולם לילי פסחים. שלחו לו חכמים אילולי לאו תודום אתה נזדנו עליך גידוי: תוספתא שהיו קורין אותן פסחים ואמרו לו שהמאכיל לישראל כעין קדשים בחוץ בר גידוי הוא: [מתני'] ג' דברים ר' אלעזר בן עזריה מתיר חכמים אוסרין פרתי אמר' להמשך בה חכמים

כג

על גבי חרס מותר • פי' רש"י משום שאין כאן כבוי ואי משום הבערה הוי הבערה כלאחר יד ושרי לעשותה ביום טוב והר"ר יצחק פירש דשפיר הוי הבערה כדרכה ומ"מ שריא דקסבר דהבערה שלא לצורך שרי לעשותה ביום טוב וכן משמע בירושלמי [דמשילין] מהו לאדלוקי נר של בטלה ביום טוב ר' יוסי אסר ורבנן שרו והטעם מאן דאסר סבר דהבערה לאלק יצתה והוי מלאכה ואסור לעשותה בי"ט ומאן דשרי סבר דלגלו יצתה (ה) והבערה שלא לצורך מותר לעשותה בי"ט ולא הוי אב מלאכה ומיהו אתם קאמר "לא תאסור ולא תשרי" ומכאן יש ליזהר מלעשות הבערה שלא לצורך כדקאמרינן בירושלמי "לא תאסור ולא תשרי" ומכל מקום על גבי נחלת אסור לפי שיש כבוי עם הבערה דלטולי עלמא הוי לא שרי אחול דאין זה דבר השוה לכל נפש ואפי' למאן דשרי הבערה שלא לצורך כלל בירושלמי הייט לפי שיטו פעמים לצורך אוכל נפש אבל כבוי דלעולם איט לצורך תקון אוכל נפש ולהי אסור לטולי עלמא בי"ט ורבא דשרי אף על גבי נחלת הייט משום דאשיב ליה דבר השוה לכל נפש דאם היו עשירים גריכין הן לכך:

תליסר אלפי עגלי הוה מעשר רבי אלעזר בן עזריה

וכו' • ואימה והא ר' אלעזר בן עזריה הוה אחר תורכן הבית מוקמא דהא רבן גמליאל הוה לשיא קודם ר' אלעזר בן עזריה, ורבן גמליאל הוה לאחר תורכן הבית דהא רבן יוחנן בן זכאי הוה עושה תקנות מיד לאחר תורכן הבית משום דרבן גמליאל לא הגיעו ימיו להיות נשיא כדאמר "משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי" ואח"כ רבן גמליאל ואחר כך ר' אלעזר, ור' אלעזר לא הוה כי אם בן שמנה עשרה שנה כשהיה נשיא ונשיאותו לאחר תורכן ואמרינן בבכורות (דף נ:) לאחר תורכן נתבטל כל מעשר בהמה ולא לעומר דלא נתבטל לאחר כי אם לאחר זמן אי למי אפטרופוס של רבי אלעזר בן עזריה שהיה בימי הבית הוה מעשר אי למי לאו דוקא מעשר אלא שהיה נותן למלך בכל שנה העשירית *):

ושלש מחלוקות בדבר מר סבר גזרינן קרוטא וכו' • פירש ר"י דהלכה כר' שמעון שמתיר ודוקא במגרדת של עץ דאין עושה חבורה אבל במגרדת שלנו שהן של ברזל כ"ע מודו דאסור דפסיק ריסיה ולא ימות הוא שמולש שעות:

מתני'

גזרינן הרס מותר ורבה אמר על גבי חרס נמי אסור משום דקא מוליד ריחא ורבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו "פרתפי כמא אשראי ביומא טבא אסור מ"ט? משום דקמוליד ריחא, ומ"ש ממוללו ומריח בו וקומצו ומריח בו? התם ריחא מיהא איתא ואוסופי הוא דקא מוסיף ריחא הכא אולודי הוא דקמוליד ריחא רבא אמר "על גבי נחלת נמי מותר מידי דהוה אבשרא אגומרי, דרש רב גביהא מבי כתיל אפתחא דבי ריש גלותא "קטורא שרי א"ל אביי מאי קטורא: אי קטורא בידי' מעשה אומן הוא ואי לעשן, אסור דהא קא מכבה אמר ליה רב אשי לעולם לעשן *מידי דהוה אבשרא אגומרי איכא דאמרי א"ל אביי מאי קטורא: אי קטורא בידי' מעשה אומן הוא אי לעשן, אסור דקא מוליד ריחא, אמר רב אשי אנא אמריתה נהליה ומשמיה דגברא רבה אמריתה נהליה לעולם לעשן ומידי דהוה אבשרא אגומרי: ועושין גדי מקולם: תניא רבי יוסי אומר *תודום איש רומי הנהיג את בני רומי לאכול גדי מקולם בלילי פסחים, שלחו ליה: "אלמלא תודום אתה גוזרנו עליך גדוי שאתה מאכיל את בני ישראל קדשים בחוץ, קדשים סלקא דעתך אלא אימא כעין קדשים: **מתני'** *שלשה דברים רבי אלעזר בן עזריה מתיר וחכמים אוסרים *פרתו יוצאה ברצועה שבין קרניה ומקרדין את הבהמה ביו"ט ושוחקין את הפלפלין ברחים שלהן *רבי יהודה אומר אין מקרדין את הבהמה ביום טוב מפני שעושה חבורה *אבל מקרצפין וחכמים אומרים אין מקרדין אף לא מקרצפין: **גמ'** *למימרא דר' אלעזר בן עזריה חדא פרה הויא ליה והאמר רב ואמרי לה אמר רב יהודה אמר רב' תליסר אלפי עגלי הוה מעשר רבי אלעזר בן עזריה מעדריה כל שתא ושתא? תנא לא שלו היתה אלא של שבנתו היתה ומתוך שלא מיחה בה נקראת על שמו: ומקרדין את הבהמה ביו"ט: תנו רבנן *איזהו קרוד ואיזהו קרצוף קרוד = קטנים ועושין חבורה קרצוף = גדולים ואין עושין חבורה *וג' מחלוקות בדבר רבי יהודה סבר *דבר שאינו מתכוין אסור, מידו קרוד = קטנים ועושין חבורה, קרצוף = גדולים ואין עושין חבורה ולא גזרינן קרצוף אטו קרוד ורבנן סברי נמי כר' יהודה דבר שאינו מתכוין אסור וגזרינן קרצוף אטו קרוד ור' אלעזר בן עזריה סבר לה כר' שמעון דאמר *דבר שאינו מתכוין מותר ובין קרוד ובין קרצוף שרי, אמר רבא אמר רב נחמן אמר שמואל ואמרי לה אמר רב נחמן לחודיה "הלכה כר' שמעון שהרי רבי אלעזר בן עזריה מודה לו, אמר ליה רבא לרב נחמן ולימא מר "הלכה כר' יהודה שהרי חכמים מודים לו? א"ל אנא כר' שמעון ס"ל ועוד שהרי רבי אלעזר בן עזריה מודה לו: מתני'

ר"ש בן שהיה מתרים כנגדן א"ר חנינא פעם אחת יצאת והשחירו שיניו מפני הצטיות. תנא לא היתה שלו של שכינתו היתה וכי נענש אדם על שכינתו א"ר קרים ללמדך שכל מי שסמך בידו לשחוט ולא מוחה קלקלה חלויה בו ומקרדין את הבהמה ביו"ט ר"א איהו קירוד כינים של בהמה כגון תולעים קטנים חפוסין בעור הבהמה שאי אפשר להסירם אלא בחבורה קרצוף גדולים ואין עושין חבורה וג' מחלוקות בדבר ת"ק דהיא ר' אלעזר בן עזריה סבר דבר שאין מתכוין מותר וקירוד דעביד חבורה כיון דלא מתכוין הוא שרי כ"ש קרצוף דלא עביד חבורה ור' יהודה סבר דבר שאין מתכוין אסור כו' ורבנן דאמרי אין מקרדין אף לא מקרצפין